אף ועמדה

מ א ב נ מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ד :

מאי דאסר שרא, "לראובן" מהו: לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר "לראובן" משום דפתח ביה אר דלמא "לראובן" = דוקא "אאם הרמצא לומר "לראובן" = דוקא, "לשמעון" מהו: "לשמעון" = וה"ה לראובן והאי דקאמר "שמעון" משום דסליק מינה אר דלמא לשמעון דוקא; בעי רב אשי אף לשמעון" מהו: "אף" = לראובן קאי אר דלמא אף' אעלמא קאי? תיקו: ת"ר

*לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להישב על דבריו אלו הן *רבי יוסי הגלילי ור"ט ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע: נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה, הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה, האסור-אסור לכל והמותר-מותר לכל, הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות-דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וק"ו: מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה, אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש, הא למדת שאין זה כריתות, אמר להן רבי יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר מדר' אלעזר בן עזריה דלית ליה פירכא תניא נמי הכי א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן: אמר מר נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה עוקר, אדרבה עקר, אלא מתנה לעקור דבר מן התורה, מתנה, מי קאמר הה, לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחות דהוה גברא? אלא גורם לעקור דבר מן התורה, גורם אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה - היינו פירכא, ובמאי אילימא "בחוץ" משרא שרא ר"א דתניא מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה, האסור-אסור לכל, והמותר-מותר לכל ולא והרי תרומה וקדשים שאסורה לזה ומותרת לזה? באיסור קא אמרינן והרי עריות? באישות קא אמרינן הרי אשת איש! היינו פירכא ובמאי אילימא "בעל מנת" הרי דאורתא אצלו בזנות, אלא "בחוץ" נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין אי הכי בכולה תנאי דעלמא נמי לא תנסיב דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא ובמאי אילימא "בחוץ" משרא שרא-ר"א דתניא מודה היה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא "בעל מנת" דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם, וקל וחומר ומה גרושה שהיא קלה = אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כל שכן ובמאי אילימא "בעל מנת" הרי

אף לשמעון מהו. גרשה לאף לראובן ומי מספקא ליה: ומאי שנא מדמיא בתוספתא על מנת שלא תינשאי לאחיך ולאחיך ה"ז גט על מנת שלא תבעלי לאחיך ולאחיך אינו גט חוששין שמא תבעל להם משמע דבע"מ שלא תנשא להם אפילו נישאת ה"ז גט והכא אמאי הגט בטל וי"ל דהכא עמדה ונישאת לאחר מיתת המגרש קאמר וכה"ג ג"ל לקמן גבי שלא תבעלי לאחיך ולאחיך אין חוששין שמא תבעל להם משום דאסור לאחר מיתת המגרש אבל אם נישאת שמא תבעל אע"ג דאסורה לו ומי משום דאם אינם אינו מ"מ חוששין שמא תבעל לו לאחר מיתת המגרש והיינו דתוספתא יש ליישב שלא תחלוק על הש"ס שלנו דהא דקתני התם על מנת שלא תבעלי לאחיך ולאחיך אינו גט חוששין שמא תבעל להם היינו כלומר שאם גרשה שתבעל להם שלא יהא גט וכא להשמיענו דבעל מנת שלא תינשא כו' אפילו נישאת להם הוי גט מ"מ קא משמע לן דעל מנת שלא תבעלי לאחיך ולאחיך לא בעי למימר דרך גרושין אילימא בתון לר' אליעזר מישרא שרי. וטעמא כיון דנשאה זה שהותרה לו נתרוקן לו כל האישות ופקע אישות של ראשון לגמרי: רבא

נוסח/מבנה
◇ שיטות המלקים על ר"א בשאלתנו - הגמ' נקטה תנא ותוס' ד"ה אמר ר' ומה שהשמיט שם

[בתוס' איתא ר' פרפרא ורבי יוסי הגלילי ור"א בן עזריה ור"ע ועי' תוספת ע"ז מה' ד"ה אמר ר' ומה שהשמיט שם]

מבנה
△ 1-3 ביאורים מפמקור בלשון "לאחר פטירתו"... קושיות ותמיהות
⋈ הבנות מסקנת רבא בלבדו את דין פירכא
[עי' תוספות ע"ב ד"ה מודה]
▲ בירור - במאי מוקי בנענה דר"ט ורבי (איך לפרש המלה "אלא" במ"ר)
מבנה
△ סימון מה שבוארך המיק הגמ' כדי לעקוב אחר שיטת ר"א

גרושה לכל אדם, אבל לא גבי כהן (לגרוש) כהן (לגרוש) גרושה (לכל אדם) אשת איש [תוספתא שם]

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה בת אחיו לא ישא. תמיה לא ישא. מי' יבמות דף לט ע"א תוס' ד"ה ספק ע"ש: שם אלא מעתה בת אחיו כו' סייע פירכא. לא זכיתי להבין דאיזו מהדומה דסתם לא טעמא דפיגוס ולא הוי עקירה משא"כ בתנאי דטפלא לפגוס דפיגוס דהא הגם דתיקה גם ליגס אלא דא"ל לו לייגס דאז יעקר בתנאי ויתבטל הגם וכמ"ש תוס' לעיל דמה"ט אינה פוטרת לגמרי דלא דמי לאחות אשה דאכתי לא הוי ערוה עד שתבטל. וכזה כיון דזקוקה לו ואשפ"כ אינו יכול לייבם מתמת הנאה זהו הוי גרס עקירה כמנוה וצלע"ג: שם מודה ר"א וכו'. תמיה לי על הסמקה דפוסקים דאשונים ואחרונים אם זאת הא ר"מ לדידן כתומר חון מעומד מוכנים שלוני הגם כבר וכזה קיימא הסכנא דבשאת לאחר דמותרת אח"כ גם לזה העומד מוכנים לכשיתגייר הגוילו ופסקה פסקה:

ביאורים לגמרא

*מאי דאסר שרא, "לראובן" מהו: לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר "לראובן" משום דפתח ביה אר דלמא "לראובן" = דוקא "אאם הרמצא לומר "לראובן" = דוקא, "לשמעון" מהו: "לשמעון" = וה"ה לראובן והאי דקאמר "שמעון" משום דסליק מינה אר דלמא לשמעון דוקא; בעי רב אשי אף לשמעון" מהו: "אף" = לראובן קאי אר דלמא אף' אעלמא קאי? תיקו: ת"ר

*לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להישב על דבריו אלו הן *רבי יוסי הגלילי ור"ט ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע: נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה, הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה, האסור-אסור לכל והמותר-מותר לכל, הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות-דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וק"ו: מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה, אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש, הא למדת שאין זה כריתות, אמר להן רבי יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר מדר' אלעזר בן עזריה דלית ליה פירכא תניא נמי הכי א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן: אמר מר נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה עוקר, אדרבה עקר, אלא מתנה לעקור דבר מן התורה, מתנה, מי קאמר הה, לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחות דהוה גברא? אלא גורם לעקור דבר מן התורה, גורם אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה - היינו פירכא, ובמאי אילימא "בחוץ" משרא שרא ר"א דתניא מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה, האסור-אסור לכל, והמותר-מותר לכל ולא והרי תרומה וקדשים שאסורה לזה ומותרת לזה? באיסור קא אמרינן והרי עריות? באישות קא אמרינן הרי אשת איש! היינו פירכא ובמאי אילימא "בעל מנת" הרי דאורתא אצלו בזנות, אלא "בחוץ" נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין אי הכי בכולה תנאי דעלמא נמי לא תנסיב דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא ובמאי אילימא "בחוץ" משרא שרא-ר"א דתניא מודה היה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא "בעל מנת" דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם, וקל וחומר ומה גרושה שהיא קלה = אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כל שכן ובמאי אילימא "בעל מנת" הרי

מתנה לעקור דבר מן התורה. דקאמר רבא לעיל: היינו פירכא. דקאמר רבא לעיל: הרי הופרים אלו בזנות. דהא "על מנת שלא תנשאי" הוא דקאמר לה וקרינא בה מותרת לכל: אלא בחוץ. מוקי רבי יוסי הגלילי לפלוגתא דר"ח הילכך פריך ליה הא שאסרה עליו לגמרי דלגבי לא מיגרשה:

הרי